

XI OLIMPIADA FIZYCZNA

(1961/1962)

ZAWODY III STOPNIA

CZEŚĆ DOŚWIADCZALNA

Zadanie doświadczalne – D

Nazwa – Wyznaczanie indukcji i przenikalności magnetycznej rdzenia elektromagnesu od natężenia prądu w zwojnicy.

Źródła – Komitet Główny Olimpiady Fizycznej

– Czesław Ścisłowski¹, *Fizyka w Szkole* nr 4, 1962, s. 47–53

– Piotr Halfter², *Olimpiady Fizyczne XI i XII*, PZWS, Warszawa 1966, s. 76–82

– T.M. Molenda, IF US, www.OF.szc.pl.

Masz do dyspozycji: źródło prądu, wyłącznik, opornik, amperomierz, przewody, elektromagnes z rdzeniem ze stali miękkiej^a, dynamometr³, linijkę.

Korzystając z podanych pomocy naukowych wyznacz zależność indukcji magnetycznej rdzenia elektromagnesu oraz jego przenikalności magnetycznej od natężenia prądu płynącego w zwojnicy. Wyniki przedstaw graficznie.

Siła udźwigu elektromagnesu podana jest w gramach – siły⁴ wyraża się w zależności od indukcji magnetycznej B i pola przekroju S następującą zależnością:

$$F = 4,06 B^2 S \cdot 10^{-5} \text{ (}^5\text{)}, \quad S \text{ – wyrażone w cm}^2.$$

Natężenie H pola magnetycznego wewnątrz zwojnicy wyraża się wzorem

$$H = \frac{0,4\pi nI}{l}, \quad H \text{ – wyrażone w Oe (ersted) (}^6\text{)};$$

gdzie n – liczba zwojów, l – długość zwojnicy.

---

¹ Dr Czesław Ścisłowski pełnił funkcję Kierownika Olimpiady Fizycznej od VIII OF do XVII OF, w tym okresie był autorem artykułów w *Fizyce w Szkole* z OF, książki *Olimpiady Fizyczne XVII i XVIII* (przyp. red.).

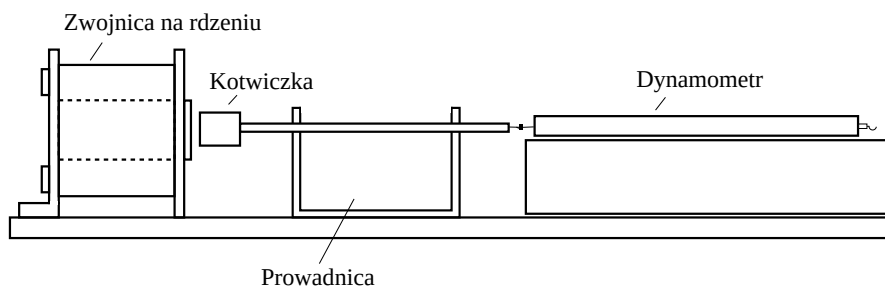
² Piotr Halfter był członkiem KGOF od I OF do XXIV OF (przyp. red.).

³ Dynamometr, obecnie – siłomierz; nazwa pochodzi od jednostki siły „dyna” w układzie CGS (centymetr, gram, sekunda) (przyp. red.).

⁴ gram siły, ozn. G – symbol jednostki siły w tzw. układzie ciężarowym, jednostka podstawowa – 1 kG (kilogram siła), siła przyciągania przez Ziemię masy 1 kg w miejscu, gdzie $g = 9,8066 \text{ m/s}^2$ (przyp. red.).

⁵ Współczynnik liczbowy $4,06 \cdot 10^{-5}$ we wzorze jest związany z przyjętymi w zadaniu i ówczynie stosowanymi jednostkami, oprócz już przytoczonych, jednostką B jest gauss ozn. Gs (układ CGS): $1 \text{ Gs} = 10^{-4} \text{ T}$; w układzie SI wzór ten jest postaci: $F = B^2 S / (2\mu_0)$ (przyp. red.).

⁶ Współczynnik proporcjonalności $0,4\pi$ we wzorze jest związany z ówczynie stosowanymi jednostkami: H – Oe (ersted), I – A (amper), l – cm; w układzie jednostek SI współczynnik proporcjonalności we wzorze wynosi 1, tj. $H = nI/l$ (w obu przypadkach przy założeniu, że zwojnica jest długa w stosunku do jej średnicy); w układzie CGS jednostka natężenia pola magnetycznego $1 \text{ Oe} = 10^3 / (4\pi) \text{ A/m}$ i jednostka indukcji pola magnetycznego 1 Gs są sobie równe, choć mają oddzielne nazwy – $1 \text{ Oe} = 1 \text{ Gs}$ (przyp. red.).

^a Elektromagnes umocowano na deseczce (rys. ^b). Na wprost rdzenia umieszczono kotwiczkę z miękkiej stali połączoną z prętem. Pręt można przesuwając w prowadnicy ze znikomym tarcieniem. Pręt i prowadnicę wykonano z miedzi. Do deseczki poza prowadnicą przymocowano podstawkę do umieszczenia na niej dynamometru. Liczba zwojów jest podana na osłonie zwojnicy.

^b Rys. został wykonany bazując na rys. zamieszczonym w książce *Olimpiady Fizyczne XI i XII* (przyp. red.).